

GRAN-PRI
III književni konkurs
Astrid Lindgren

I NAGRADA
na Konkursu Muzeja
dečje knjige

KINDERBUHPRAJS 2015
XX Književnog konkursa,
Žiri mladih čitalaca

Marčín Ščigjelski

Barka vremena

Ili Rafaelovo veliko bekstvo od nekad
preko onda do sada i nazad

Pešački most nad Ulicom Pšebjeg, sličan onom kojim su Rafael i Stela prešli u zgradu Arbajtzamta

Ovako je izgledao zid koji je odvajao Četvrt od ostatka grada.

Sonjin stan u Miloj ulici – ovde su ofarbali kosu Rafaelu

Četvrt

Varšavski geto, u koje su Nemci zatvorili Jevreje u novembru 1940. godine

Biblioteka u ulici Lešno

Drveni most nad Gvozdenom ulicom koja vodi do Arbajtzamta

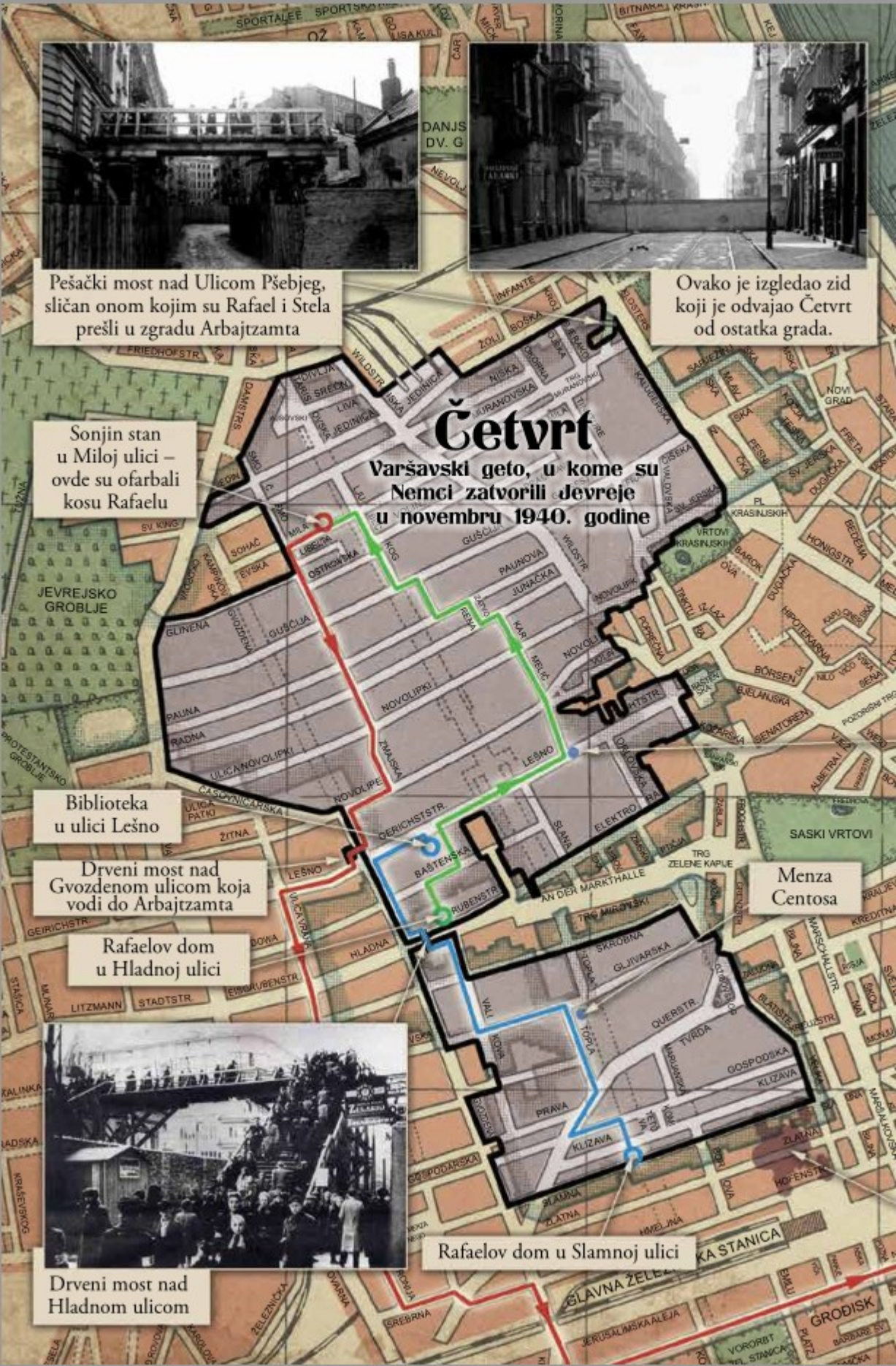
Rafaelov dom u Hladnoj ulici

Drveni most nad Hladnom ulicom

Rafaelov dom u Slamnoj ulici

Menza Centosa

Rafaelov grad

Varšava 1942. godine

- zid Četvrti 1942. godine
- granica Četvrti u godinama 1940-41.
- put kojim je Rafael išao u biblioteku
- put kojim je Rafael išao sa dekom kod Sonje
- put kojim je Rafael pobjegao iz Četvrti sa Stelom

ZOO

Raskrsnica ulica Lešno i Karmelitske.
Na ovom mestu polomilo se rudo rikše

Ovako su izgledale rikše i tramvaji u Četvrti

Dom kod Bolničke ulice,
u čijem je ulazu Stela
dobila hortenzije od Ine

Ovde danas stoji
Palata kulture i nauke

Rafaelov zoološki vrt

Varšavski zoološki vrt 1942. godine

Lavovi su pre rata boravili u istom paviljonu u kome borave i danas

Ovde je Rafael pronašao vremeplov

Nekadašnji paviljon za zebre, prvo Rafaelovo skrovište

Jantarov nekadašnji dom

Miksijev nekadašnji dom

Lidkino skrovište u kanalu pored paviljona za nilske konje

Emekovo i Rafaelovo sklonište u razorenom paviljonu za žirafe

Helska obala

Železnička pruga Jablona-Karčev

Lidka

Ovako je izgledao pravi galar, o kome je Emek pričao Rafaelu

Uvala u kojoj se Rafael okupao

Miksi

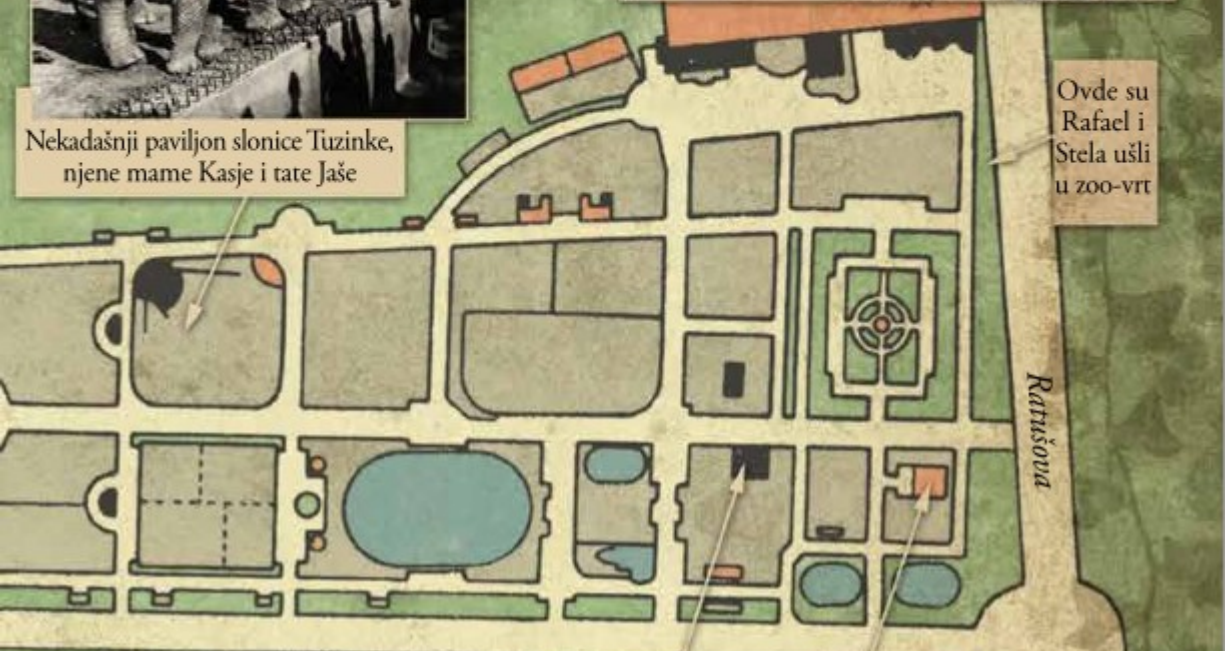

Nekadašnji paviljon slonice Tuzinke, njene mame Kasje i tate Jaše

Ovako je izgledao most Kjerbeđa, kojim je išao Rafael

Ovde su Rafael i Stela ušli u zoo-vrt

U ovom paviljonu nekada su boravile razne neobične životinje, poput mešanca zebre i konja.

Nekadašnja volijera lešinara i orlova

Vila direktora zoo-vrta Jana Žabinjskog i njegove žene Antonine. Danas je tu muzej.

Glavni ulaz u zoološki vrt

Emek

Uvala u kojoj je Emek napravio brodogradilište i sagradio Barku

Marćin Ščigjelski

Barka vremena

Rafaelovo veliko bekstvo
od nekad preko onda do sada i nazad

Prevod s poljskog: Anđelija Jočić

Naslov originala:
Arka Czasu
Marcin Szczygielski

Translated from the original: Arka Czasu
Author: Marcin Szczygielski
© Copyright by: Marcin Szczygielski 2013
© 2021 Propolis Books za srpsko izdanje

**Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union**

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Podrška Evropske komisije za objavljivanje ove publikacije ne predstavlja preporuku sadržaja koji odražava isključivo poglede autora i Komisija ne može snositi odgovornost za bilo koje korišćenje informacija sadržanih u publikaciji.

Sva prava zadržana.
Preštampavanje i umnožavanje zabranjeno u delovima i u celini.

*– Na ovoj mašini – reče Putnik,
podižući svetiljku uvis – nameravam
da putujem kroz vreme.*

H. Dž. Vels „Vremeplov”

PRVI DEO
VREMEPLOV

PRVO POGLAVLJE

Do biblioteke se dolazi ovako: prvo treba proći kroz naše dvorište, a onda preko ulice i kroz sledeće dvorište preko puta. Tu je kozmetički salon i laboratorija gospodina Adama Duhovniča. On tu pravi razne kreme i drugu kozmetiku. Na tom mestu se uvek osećaju jaki mirisi, ali nikad se ne zna da li će miris biti prijatan ili ne – čista lutrija, što bi rekao deka. Danas je lepo mirisalo, iako je malo golicalo u nosu. Odmah pored laboratorije, svoju krojačnicu ima i krojač koji se uvek raspravlja sa gospodinom Adamom zbog tih mirisa, zato što tvrdi da ga od njih boli glava. Mislim da je možda u pravu, zato što, kad se tu sedi po ceo dan i udišu se svi ti razni mirisi, stvarno čoveku može da dozlogrdi. Kad se prođe to dvorište, izlazi se na ulicu i onda treba ići levo, preći na drugu stranu i skrenuti u Tvrdoj, koja ide duž luka. Na putu se nalaze: prodavnica sa delikatesima i obična prehrambena prodavnica koju vodi porodica Šurman, a odmah pored nje je knjižara i papirnica gospodina Mirskog. Dolazi se do perionice, a onda opet treba preći na drugu stranu, do tezge sa

povrćem, pa se onda ide Toplom ulicom. Na Toploj nema ničega naročito zanimljivog, osim prodavnice gospodina Kamirera sa iskrivljenom, crvenom tablom. Treba doći do raskrsnice i ponovo skrenuti levo. Prolazi se pored prodavnice sa pletenim nameštajem. Sa strane su vitrine, na zidovima su naslikane stolice i veliki natpis „Kasičak”, zato što se vlasnik prodavnice tako zove. Kada se stigne do raskrsnice, tamo gde je velika rupa na trotoaru, treba preći na drugu stranu, skrenuti desno i ići pravo napred. Ovde je najbolje ne razgledati previše. Nema nikakvih prodavnica, sve same radionice. Tu se mota mnogo ljudi koji traže posao, oni uglavnom nisu naročito fini i sve gnjave, pa čak umeju i da na silu nešto oduzmu čoveku. Kada prolazim tuda, uvek nosim sa sobom neku knjigu iz biblioteke. Zato se najčešće trudim da taj deo puta pretrčim. Trčim brzo i za tren-dva stižem do mosta. Pred mostom usporavam, zato što tu ima puno zanimljivih stvari da se vidi. Mnogo dućančića, mali bazar sa odećom, a ponekad tu prodaju čak i cveće. Ustrčim drvenim stepenicama na most, brzo pređem iznad ulice, zato što na mostu ne može da se zadržava i uvek je strašna gužva. Taj most je podignut pre samo nekoliko dana, daske još uvek mirišu na smolu. Trudim se da koračam blizu ograde i gledam dole, naročito ako upravo tada prolazi tramvaj. Ulicom ispod nas hodaju ljudi (ali neki drugi) i obično ih nema baš previše. S mosta se niz stepenice silazi na drugu stranu i vraća na Železnu ulicu – to je blizu. Usput se prolazi pored poslastičarnice gospodina Jagode, odatle takođe dopiru mirisi, ali su uvek prijatni. Zatim kafana „Albatros” i radionica za izradu kartonskih kutija gospođe

Glovacke. Ona nosi mnogo sukanja jednu preko druge i vune- ni kaput čak i leti – kaže da joj je uvek hladno. Najčešće sedi na stoličici pored ulaza i traži poznanike u gomili, zato što mnogo voli da priča. Dekica kaže da gospođa Glovacka više voli da razgovara nego da pravi kutije – ima nečega u tome.

Na uglu se skreće kod Somerove poslastičarnice. Opet je bolje pretrčati, zato što su i ovde sve same radionice i male fabrike – na primer, prerada namirnica „Avilo” i fabrika marmelade „Karmen”. Kad dotrči do raskrsnice, čovek je gotovo stigao. Treba da se skrene desno, na putu se još nalazi prodavnica staklarije braće Starošnajder, a sa druge strane ulice je zgrada u kojoj su krojačke radionice i fabrika Brauna i Rovinjskog – kad bi se krenulo na tu stranu, iza visokih prozora mogla bi se videti radnja u kojoj žene prave džempere i šalove na specijalnim mašinama. Zatim se prođe pored juvelirske radnje i eto nas – Lešna 67. Tu treba ući u dvorište okruženo zgradama, ustrčati uz stepenice i stigli smo. U biblioteku. To mi je najomiljenije mesto u celoj Četvrti.

U biblioteci uvek ima mnogo ljudi, ali uopšte se ne žure. I tiho je – niko ne viče, ne svađa se... Najviše volim kada knjige pozajmljujem od gospođe Basje, ali, nažalost, sve je ređe viđam. Najčešće za stolom sedi nekakva devojka – svaki čas nova. Gospođa Basja me poznaje i uvek mi preporučuje knjige koje su stvarno uzbudljive. Ove druge devojke uopšte se ne razumeju u knjige. U najmanju ruku ne razumeju se u one koje su po mom mišljenju zanimljive. Gledaju me, osmehuju se i misle da, zato što sam mali, moraju – prosto moraju! – da

mi daju nešto tanko sa slikama, a kada se pobunim da neću, onda mi po svaku cenu predlažu „Doktora Dulitla”. Nemam ništa protiv „Doktora Dulitla”, mnogo mi se dopao. Ali to je bilo davno, pre godinu dana, ili i ranije, kad još nisam napunio sedam godina. Sad sam upravo pročitao „Decu kapetana Granta” Žila Verna. To je jako debela knjiga i uopšte nije za decu, mada govori o deci.

Danas nema gospođe Basje. Za stolom sedi mlada plavuša u zelenoj bluzi. Osmehne mi se i kaže:

– Hoćeš li neku knjižicu, mališa?

Gledam je veoma ozbiljno. Knjižicu! Mališa!

– Uopšte nisam mali – odgovaram tiho, vadim Vernovu knjigu ispod džempera i spuštam na sto, a onda kažem, naglašavajući: – Vraćam KNJIGU.

Devojka naginje glavu i posmatra me kao da je to zabavlja, ali se odmah uozbilji:

– Kako se zoveš?

– Rafael Gživinjski.

Izvlači jednu od malih fioka i pregleda kartonske omote. Ja imam svoj karton u biblioteci – jednom sam došao sa dekom i otvorili smo ga, a on mi svakog meseca daje pet zlota, zato što čitanje knjiga ovde toliko košta. I za tih pet zlota može da se pročita onoliko knjiga koliko se hoće! Po mom mišljenju, to je neobično jeftino.

Devojka pronalazi moj karton, zapisuje da sam vratio knjigu.

– Jesi li je sam pročitao? – pita me.

Klimam glavom. Naravno da jesam. I to za samo pet dana!

– Dobro, dobro – kaže devojka s divljenjem u glasu, a ja joj se prvi put nasmešim.

– A, znači umeš – zaključuje.

– Šta umem? Da čitam? – pitam.

– Ne. Da se nasmešiš.

– To svako ume – sležem ramenima.

Devojka me kratko posmatra ozbiljnim pogledom i tiho kaže:

– Nažalost, ne ume svako... A šta bi sad hteo?

– Nešto dobro.

– Verna?

– Može. Volim takve priče.

– Fantastične? Sačekaj.

Ustaje i zalazi među police. Najradije bih sam otišao tamo i pregledao romane, ali čitaocima to nije dozvoljeno – knjige donose bibliotekarke. Iako mi gospođa Basja dozvoljava da se šetam između polica, zato što dobro zna da jako poštujem knjige i nikad ne bih ukrao ni jednu. Ali nema veze – uzdišem. Siguran sam da će mi ova devojka doneti nešto glupo, ili ću morati da se svađam, ili da ponovo dođem ujutru.

Vraća se i spušta knjigu na sto. Ne samo što je mala, nego je i tanka.

– Svideće ti se – kaže.

Posežem za nevelikom knjigom i skeptično razgledam koricu. „Vremeplov”, H. Dž. Vels. Na koricama je nacrtano sivo stvorenje. Stoji na tankim, krivim nogama, ispružilo je šape s kandžama ispred sebe. Ima velike oči i uši i malu njušku. Kezi

zube. Pored njega, u crvenom točku vidi se natpis „95 groša”.

– Tanka je – kažem.

– Ali je zanimljiva.

– Kakvo je ovo stvorenje?

– To je Morlok.

– Šta je to Morlok? – pitam.

– Pročitaj pa ćeš saznati – prekorno mi se osmehuje.

– Ma, ne znam... – prelistavam knjigu da proverim da nema nekakve glupe sličice. – O čemu se radi?

– O putovanju kroz vreme – tajanstveno mi odgovara.

Zanimljivo zvuči. Voleo bih da mogu da putujem kroz vreme, iako ne znam da li bih više voleo da otputujem u budućnost ili u prošlost – već sam razmišljao o tome. Ovako ili onako, svakako bi vredelo imati takvu mogućnost.

– Pomoću mašine? – proveravam.

– Tako je.

– A jeste li Vi, gospođo, pročitali ovu knjigu?

– Ma, kakva gospođa! – smeje se devojka. – Ja sam Janka.

Pročitala sam je i preporučujem je čiste savesti.

– Pa, dobro – uzdišem. – U redu, uzeću je.

Janka se ponovo glasno zakikoće i upisuje „Vremeplov” u moj karton.

– Biću u biblioteci u petak – kaže mi. – Dođi tada. Daću ti „Profesora Pretpotopovića”¹, to je takođe veoma dobra knjiga.

¹ *Erazm Majewski, „Profesor Przedpotopowicz”, roman za decu i mlade iz 1896. godine. Glavni junaci u Bosni ulaze u geološki procep, zvani Paklena Vrata, koji ih vodi prvo kroz geološku istoriju planete, a zatim i istoriju čovečanstva. (Prim. prev.)*

Rafael ima osam godina. Živi u Četvrti. Ne boji se ničeg kad je s dekom. Deko kaže da se džinovi igraju loptom i da zato zemlja tutnji. Rafael misli da je oduvek zatvoren u Četvrti, da je oduvek bilo premalo hrane i previše ljudi. Želi da nađe vremeplov, da ga vrati u prošlo JEDNOM i da ga odnese u buduće JEDNOM.

Rafael je često sam, ali nikada usamljen. Sam je, jer deka svira na ulici, zarađujući im za život. Jednog dana, bibliotekarka mu je dala knjigu *Vremeplov*. Ta knjiga promeniće Rafaelov život.

Rafael je zaista postojao. I deka je zaista svirao.
U vreme kad biti Jevrej nije značilo ništa sem nesreće.

Moram da priznam da knjigama o Holokaustu za decu prilazim sa ogromnom rezervom, ali ova me je potpuno pozitivno iznenadila. Nisam mogla da se odvojim od nje, što mi se stvarno retko dešava. Veoma uverljiva, sjajno napisana, dirljiva.

Prof. **Barbara Engelking**, predsednica Međunarodnog saveta Aušvica.
Koautorka (zajedno sa Jakekom Leoćakom) knjige „Varšavski geto. Vodič kroz nepostojeći grad”.

Gran-pri i prva nagrada Književnog konkursa Astrid Lindgren
za savremenu knjigu za decu i mlade

I nagrada na VI književnom konkursu Halina Skorbiševska,
u organizaciji Muzeja dečje knjige

Knjiga je upisana u Listu blaga Muzeja dečje knjige

Priznanje na književnom konkursu Knjiga godine 2013.
Poljske sekcije IBBY

Nagrada **Kinderbuhprajs 2015** – titula austrijske Knjige
godine 2015. za decu uzrasta 10-13 godina.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

